

การบริหารเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร

พระครูสถิตบุญวัฒน์ (ชาญ ธิรฺปนฺโน)¹ พระครูโสภณพุทธนิศาสตร์² สมศักดิ์ บุญ³

¹หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²⁻³หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการบริหาร, สร้างรูปแบบการบริหารเชิงพุทธบูรณาการ และเสนอรูปแบบการบริหารเชิงพุทธบูรณาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพฯ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ ในศึกษาเอกสารเพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 268 ชุด วิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนาผลการการศึกษา พบว่าแม้สถานศึกษามีผลการประเมินประสิทธิภาพของการบริหารและการพัฒนาอยู่ในระดับดีมาก แต่ก็ควรเพิ่มเติมการประเมินผลโครงการและกิจกรรมให้เป็นระบบ ควรตรวจสอบการกำหนดเป้าหมายของโครงการให้ชัดเจนและดำเนินการประเมินผลโครงการให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนผลการศึกษารูปแบบการบริหารเชิงพุทธบูรณาการ พบว่ามีแนวคิด 5 ด้านคือด้านวิชาการสามารถบูรณาการร่วมกับหลักอิทธิบาท, ด้านบุคลากร สามารถบูรณาการร่วมกับหลักพรหมวิหาร, ด้านกิจกรรมนักเรียน สามารถบูรณาการร่วมกับหลักไตรสิกขา, ด้านธุรการและการเงิน สามารถบูรณาการร่วมกับหลักสังคหวัตถุ นอกจากนี้ผู้บริหารควรใช้หลักการบริหารเชิงระบบซึ่งประกอบด้วย PDCA มาใช้ในการบริหารงาน และได้มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับ PDCA ที่เรียกว่า “Buddhist Smart Model” อันเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างการบริหารการศึกษาหลักพุทธธรรม คือ 1) S= Staff+พรหมวิหาร 2) M=Money+ธรรมาภิบาล 3) A=Academic+อิทธิบาท 4) R=Relationship+สังคหวัตถุ 5) T=Talent+ไตรสิกขา

คำสำคัญ : การบริหารเชิงพุทธ,โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน;
การบูรณาการ

Buddhist Integration Management in Primary Schools under the Supervision of Bangkok Office of the Basic Education Commission

Phrakhru Satitbunyawat (Charn Dhirabunno)¹ Phrakhru Sophonbhadhisart² Somsak Boonpoo³

¹Ph.D. candidate in Buddhist educational administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²⁻³Department of Buddhist educational administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research aims at investigating the problems and obstacles of management; along with creating the Buddhist integration management and presenting those management approaches to primary schools under the supervision of the basic education commission, Bangkok office. According to the research methodology, the researcher integrates the following methodologies; the qualitative research for the document analysis—in accord to the Buddhist concepts and the in-depth interviewing. Also, the quantitative method with 268 questionnaires is implemented for collecting the data, and they are eventually analyzed through the descriptive analysis. The research results that in spite of high evaluation scores on school management and development, the school project and activity evaluation should be more systematic. Moreover, in order to accomplish the effective development, the goals of each project should be the explicit and the working process should be consistent to those aforesaid goals. Additionally, according to the investigation on the patterns of Buddhist management, it reveals the five dimensions being integrated with the Buddhist concepts as follows: 1) academic dimension—the concept of basis for success, 2) personnel dimensions—the concept of sublime states of mind, 3) students' activities—the threefold learning 4) general service and finance—good governance concept, 5) external sector relations—the concept of bases of social solidarity. Further, the possible ways of effective management for administrators concern with implementing the concept of systematic management which consists of PDCA and merging the Buddhist Smart Model into the management as well. This could be seen as the integration between educational management and Buddhist concepts including: 1) S= Staff+ sublime states of mind, 2) M=Money+ good governance, 3) A=Academic+ basis for success 4) R= Relationship+ bases of social solidarity and 5) T=Talent+ the threefold learning.

Keywords : Buddhist Administration; schools; Integration

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าสนใจเพราะประเทศทั้งหลายได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ในประเทศของตนเองอย่างแพร่หลาย เนื่องจากว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพประการหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามได้ทั้งทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ และทางด้านสติปัญญา สำหรับทางด้านกายภาพนั้น การศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักวิธีการพัฒนาสุขภาพร่างกายของตนทั้งทางด้านสุขอนามัย ตลอดทั้งการพัฒนาให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง 5 ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณมิให้เกิดโทษ เป็นต้น ทางด้านสังคมนั้น การศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักวิธีการพัฒนาความประพฤติ ทำให้มนุษย์เป็นผู้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่ละเมิดกฎกติกาที่ติงามของสังคมไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดีและเกื้อกูลกัน ให้ความสัมพันธ์ที่ดีช่วยเหลือ เกื้อกูล ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เป็นต้น ทางด้านจิตใจนั้น การศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักวิธีการพัฒนาด้านจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น เรื่องของคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และ ด้านสุขภาพจิต เป็นต้น ทางด้านสติปัญญานั้น การศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักวิธีการฝึกอบรมปัญญาให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ตลอดทั้งเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา การพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามได้ตามที่กล่าวมานั้น ในปัจจุบันนานาชาติประเทศทั้งหลายส่วนใหญ่ล้วนได้นำเอาการศึกษามาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ในประเทศของตนทั้งสิ้น

ในสังคมไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษาเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้คนไทยที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนดีคนเก่งและมีความสุขการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพต้องอาศัยการจัดมีบุคลากรมืออาชีพบริหารงบประมาณด้วยความโปร่งใสและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจึงได้ปฏิรูปโครงสร้างและระบบบริหารใหม่กำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีอิสระ มีความเข้มแข็งในการบริหารเพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัวรวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดระบบการบริหารงานทั้งงานวิชาการงบประมาณบริหารงานบุคคลและบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพโดยยึดพุทธธรรมหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

โดยการยึดทั้งหลักนิติธรรมและหลักคุณธรรมหลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบหลักความโปร่งใสและหลักความคุ้มค่าเป็นเครื่องมือในการนำวิสัยทัศน์และนโยบายสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ที่มีจุดมุ่งหมายตามมาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และตามมาตรา 7 ที่กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ในการบริหารสถานศึกษา มีทั้งภาครัฐและเอกชน การบริหารแนวพุทธเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ที่สถานศึกษาที่จะดำเนินการนำหลักพุทธธรรม มาช่วยในการบริหารตลอดจนการปลูกฝังส่งเสริมให้บุคลากร นักเรียน ได้มีหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะหลักพุทธธรรม ทำให้มนุษย์รู้จักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง กล่าวคือการดำเนินชีวิตที่นำมาความสงบสุขมาสู่ตนและสังคมโดยส่วนรวม สถานที่ใดก็ตามที่ประกอบด้วยบุคคลควรยึดหลักพุทธธรรม เป็นหลักในการดำเนินชีวิต สถานที่นั้นจะสงบร่มเย็นมีแต่ความสุข ไม่มีการเบียดเบียนกัน ไม่มีการให้ร้ายป้ายสีกัน ไม่มีการอาฆาตพยาบาทจองเวรกัน มีแต่ความเมตตา อภัยซึ่งกันและกัน แนะนำในสิ่งที่พึงกระทำและหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่พึงกระทำ บุคคลที่อยู่ในสถานที่นั้น ย่อมเป็นสุข และทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

การจัดการศึกษานอกจากจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา เช่นเดียวกับ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีรูปแบบการบริหารจัดการท้องถิ่นยังเป็นอิสระในลักษณะของการปกครองรูปแบบพิเศษ มีการเลือกตั้งผู้บริหาร มีระบบการบริหารจัดการในแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยเฉพาะด้านการศึกษา กรุงเทพมหานครมีนโยบายการศึกษาที่มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ พัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้ทัดเทียมกับนานาชาติ

เพิ่มขีดความสามารถของนักเรียนเพื่อรองรับการเปิด AEC ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งในและต่างประเทศในการจัดการศึกษาเพิ่มโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเร่งรัดการส่งเสริมสุขภาพของเด็กและเยาวชนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครควรเสริมสร้างความปลอดภัยของนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครการจัดการศึกษาสำหรับเด็กโดยกรุงเทพมหานครมีนโยบายด้านการศึกษาคำคัญ 4 ประการประกอบด้วย

1. การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้โดยการขยายการดูแลนักเรียน จากอ้อมท้องสมอติ สู่มีวินัย เช่น โครงการเด็กอ้อม อ้อมท้อง โดยจัดอาหารเช้า อาหารกลางวัน และนมให้นักเรียนรับประทานฟรี โครงการเรียนฟรี เรียนดี อย่างมีคุณภาพ ด้านการเรียนการสอน เช่น โครงการเพิ่มโอกาสการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และด้านวินัย เช่น การมีมารยาท การเข้าแถวเข้าคิว การรู้จักประหยัด อดออม การทำบัญชีการเงินของนักเรียน โครงการโรงเรียนสีขาว หลักสูตรโตไปไม่โกง เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ดี 5 ประการ ได้แก่ ซื่อสัตย์ มีจิตสาธารณะ มีความเป็นธรรม รับผิดชอบ และอยู่อย่างพอเพียง ด้านความปลอดภัย เช่น โครงการหมวกนิรภัยสำหรับนักเรียนที่เดินทางมาโรงเรียนโดยรถจักรยานยนต์ รวมถึงการจัดรถรับส่งนักเรียนฟรีในพื้นที่เดินทางไม่สะดวก

2. การพัฒนาทักษะด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร รู้ภาษาอังกฤษดีขึ้น เช่น โครงการโรงเรียนสองภาษา พัฒนาทักษะและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาจีนของนักเรียน โครงการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วย Data Base จัดหาโปรแกรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้คอมพิวเตอร์ การฝึกอบรมครูและบุคลากรด้านการศึกษากทม. การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยการจัดบรรยายส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษ โครงการค่ายภาษาอังกฤษ “Putting BMA on the Road to ASEAN 2015”

3. การพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยขยายการเข้าถึงระบบการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โครงการพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตและระบบ WIFI ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการติดตั้งระบบ WIFI ทุกโรงเรียน พร้อมพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตและระบบ WIFI ให้ได้มาตรฐานและเพียงพอต่อการใช้งาน การจัดบริการห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (e-Library) โดยได้พัฒนาและส่งเสริมห้องสมุดโรงเรียนจากปัจจุบันที่เป็นเพียงห้องสมุดธรรมดาให้เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ และสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ของทุกโรงเรียนเข้าด้วยกันและเป็นมาตรฐานเดียวกัน พร้อมสร้างเครือข่ายห้องสมุดขนาดใหญ่และมีแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่าย เป็นต้น

4. การส่งเสริมการอ่าน โดยการดำเนินการตามโครงการกรุงเทพมหานครเมืองหนังสือโลก ที่กรุงเทพได้รับคัดเลือกจาก UNESCO ให้เป็นเมืองหนังสือโลกปี 2556 เช่น การให้โรงเรียน จัดบริการห้องสมุดนอกเวลาเรียน โครงการโรงเรียนรักการอ่าน โครงการพาน้องท่องอ่าน โดยศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่และนำไปสู่การเขียน โครงการมัคคุเทศก์น้อย ส่งเสริมให้หาความรู้จากการอ่านและถ่ายทอดเรื่องราวศิลปวัฒนธรรมไทยสู่อาเซียน ผ่านมุมมอง ของนักเรียน ส่งเสริมการอ่านผ่านการแสดงละครสร้างสรรค์ โครงการรักการอ่าน ร่วมสืบสาน มรดกศิลป์ไทย เป็นโครงการส่งเสริมการอ่านวรรณคดีผ่านการแสดงหุ่นละคร เป็นต้น

การที่จะพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครจะสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับระบบการบริหาร จัดการทั้งในระดับนโยบายและระดับโรงเรียน รวมทั้งอยู่ที่ความร่วมมือแรงร่วมใจของทุกภาคส่วนที่ เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ข้าราชการครู และบุคลากรของสำนักงานการศึกษา ที่จะนำนโยบายต่าง ๆ ไปต่อยอดปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อเตรียมก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

สำหรับการบริหารเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครนั้น มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียน สามารถพัฒนาตนเองให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ในปัจจุบันให้เป็นผู้มีความรู้ พื้นฐานทักษะด้านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียน จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารโรงเรียนเป็นผู้นำและเป็นจุดรวมของบุคคลในโรงเรียน เป็นเสมือนหลักชัยในการดำเนินงานการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า โรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียน หลายพื้นที่ยังขาดการนำหลักบริหารการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการโดยเฉพาะการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของกรุงเทพมหานครและชุมชน ในกรุงเทพมหานคร

จากเหตุผลข้างต้นดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบบริหารเชิงพุทธ บูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร โดยเป็นการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้การบริหารโรงเรียน โดยต้องการ หาคำตอบว่า โรงเรียนมีการนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนและเพื่อนำเสนอรูปแบบ การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ของชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาการบริหารเชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารเชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและเพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

จุดมุ่งหมายของการดำเนินการวิจัย เพื่อต้องการที่จะทราบเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารโรงเรียน

ข้อมูลส่วนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีในการบริหารการศึกษา ทักษะที่จำเป็นในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

ข้อมูลส่วนที่ 2 ข้อมูลจากภาคสนามที่ได้จากการศึกษาเอกสารของโรงเรียนประถมศึกษา

ข้อมูลส่วนที่ 3 ข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนาม โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ ของโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการบริหารเชิงพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยมีแนวในการดำเนินการ ดังนี้
 - 1.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นในการตรวจสอบเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ตามแนวหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research Design) ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในลักษณะของการวิจัยเอกสารเพื่อศึกษาวิเคราะห์ หลักพุทธธรรมเชิงประยุกต์และการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา ข้อมูล สถิติ รายงานการวิจัย รายงานของหน่วยงานต่าง ๆ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษา ความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกรณีตัวอย่าง (Case Study) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อมาสนับสนุน โดยผู้วิจัยได้กำหนด แนวทางระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วย รูปแบบของการวิจัย ประชากร การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการบริหารเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร”ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ทั้งการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ และการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลในแบบสอบถามเกี่ยวกับผู้บริหาร ครู ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์จำนวน 21 รูป/คน และผู้ให้ข้อมูลในการแจกแบบสอบถามจำนวน 268 คน

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1) การสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์เพื่อร่งภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานครโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

- 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหาร จำนวน 4 คน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purpose Sampling)
- 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป/คน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหาร จำนวน 4 คน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป/คน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากศึกษาหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขซึ่งแบ่งแบบสอบถาม เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) ถามความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และตรงตามโครงสร้าง (Construction Validity) ซึ่งได้ค่า IOC (Item-Objective Congruency Index) และหลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

- นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 ชุดเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น และนำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) จากกลุ่มผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อรับรองรูปแบบการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้

1) ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร

2) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยเชิงคุณภาพ และวิจัยเชิงปริมาณ เกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร

3) การศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) ผู้วิจัยใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการเก็บบันทึกด้วยภาพถ่าย เพื่อเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงถูกต้องมากที่สุด

การจัดทำข้อมูล ในการจัดทำข้อมูลผู้วิจัย

- 1) การจัดทำข้อมูล แบบสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม และ ทำการบันทึกข้อมูลลงในการบันทึกข้อมูลการสนทนา ใช้กล้องบันทึกภาพ
- 2) นำข้อมูลที่บันทึกมาสรุปในแต่ละประเด็น และทำการจัดหมวดหมู่เพื่อหาคำตอบตามเนื้อหาของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม แล้วจัดบันทึกลักษณะการบรรยาย (Descriptive) เพื่อที่จะนำข้อมูลวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นวิธีการสรุปข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่สัมผัสได้ หรือมองเห็น เป็นต้น
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ได้แก่การจำแนกข้อมูลออกเป็นอย่าง ๆ (Typological) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ของการบริหารเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ตามหลักพุทธธรรม
- 4) การวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยหาค่าร้อยละ ในข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามและค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และสามารถตอบคำถามการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูอาจารย์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) กรณีสองตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วนำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic synthesis) เพื่อเสนอการบริหารเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคของการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ย = 4.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.1 ด้านการบริหารบุคลากร มีค่าเฉลี่ย = 3.9 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.1 ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน มีค่าเฉลี่ย = 4.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.1 ด้านการบริหารธุรการและการเงิน มีค่าเฉลี่ย = 3.9 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.0 ด้านการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอก มีค่าเฉลี่ย = 4.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.1 ค่าเฉลี่ยของภาพรวม มีค่าเฉลี่ย = 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.510 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปพบว่า แม้สถานศึกษามีผลการประเมินประสิทธิภาพของการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก แต่สถานศึกษาควรเพิ่มเติมการประเมินผลโครงการและกิจกรรมให้มีความเป็นระบบ ควรมีการตรวจสอบการกำหนดเป้าหมายของโครงการต่าง ๆ ให้ชัดเจนและดำเนินการประเมินผลโครงการให้ตรงตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. หลักการบริหารเชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธบูรณาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิด 5 ด้าน คือ

ด้านวิชาการ มาบูรณาการร่วมกับหลักอริยปาท หมายถึงในการทำงานวิชาการนั้นจะต้องมีความมุ่งมั่นพยายามทำอย่างมีความต่อเนื่องใส่ใจในการทำงานเพราะงานด้านการศึกษาเป็นงานที่ต้องใช้ระยะเวลาในการบ่มเพาะ

ด้านบุคลากร มาบูรณาการร่วมกับหลักพรหมวิหาร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีธรรมผู้บริหารหรือธรรมของผู้เป็นใหญ่ เพื่อใช้ในการบริหารบุคคลในองค์กรและใช้หลักการดังกล่าวต่อนักเรียน

ด้านกิจกรรมนักเรียน มาบูรณาการร่วมกับหลักไตรสิกขาเนื่องด้วยในการพัฒนานักเรียนนั้น หลักการทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดคือหลักไตรสิกขา จึงควรนำหลักการดังกล่าว มาออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียน

ด้านธุรการและการเงิน มาบูรณาการร่วมกับหลักธรรมาภิบาล หลักธรรมาภิบาลเป็น แนวคิดแบบสมัยใหม่ในปัจจุบันสำหรับการบริหารงานให้มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ผู้บริหาร จึงควรนำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน ซึ่งหลักการดังกล่าวก็สอดคล้องกับ แนวคิดในพระพุทธศาสนา

ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกมาบูรณาการร่วมกับหลักสังคหวัตถุ ในการบริหาร โรงเรียนควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้เพราะเป็นหลักการที่จะทำให้เกิดความรัก ความเมตตาความปรารถนาดีต่อกัน เพื่อใช้หลักสังคหวัตถุก็จะได้รับความน่าเชื่อถือ และได้รับการช่วยเหลือตอบ

3. แนวทางการบริหารเชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่า ด้านวิชาการ บูรณาการกับหลักอิทธิบาทด้านบุคลากร บูรณาการ ร่วมกับหลักพรหมวิหารด้านกิจกรรมนักเรียน บูรณาการร่วมกับหลักไตรสิกขา ด้านธุรการ และการเงิน บูรณาการร่วมกับหลักธรรมาภิบาล ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก บูรณาการ ร่วมกับหลักสังคหวัตถุ นอกจากนี้ผู้บริหารควรใช้หลักการบริหารเชิงระบบซึ่งประกอบด้วย PDCA มาใช้ในการบริหารงาน และได้มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับ PDCA ดังรายละเอียดต่อไปนี้ P = Plan การวางแผนงานจากวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้กำหนดขึ้น D = Do การปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานที่ได้เขียนไว้อย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง C = Check การตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ของแผนงานว่ามีปัญหาอะไร เกิดขึ้น จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนงานในขั้นตอนใด A = Action การปรับปรุงแก้ไข ส่วนที่มีปัญหา หรือถ้าไม่มีปัญหาใด ๆ ก็ยอมรับแนวทางการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้ผลสำเร็จ เพื่อนำไปใช้ในการทำงานครั้งต่อไป เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนางาน

แม้สถานศึกษามีผลการประเมินประสิทธิภาพของการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษา อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก แต่สถานศึกษาควรเพิ่มเติมการประเมินผลโครงการและกิจกรรม ให้มีความเป็นระบบ ควรมีการตรวจสอบการกำหนดเป้าหมายของโครงการต่าง ๆ ให้ชัดเจน และดำเนินการประเมินผลโครงการให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อนำ ไปใช้ในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้เป็นแนวคิด Buddhist Smart Model อันเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างกิจกรรมทางการบริหารการศึกษาหลักพุทธธรรม ดังนี้

1) S = Staff + พรหมวิหารในการบริหารบุคลากรนั้นทั้งผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาควรตั้งอยู่ในธรรมหรือพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ต่างคนต่างตั้งจิตปรารถนาดีต่อกัน

2) M = Money + ธรรมาภิบาล ในการบริหารการเงินและงบประมาณ ควรใช้หลักธรรมาภิบาล ถึงแม้ว่าหลักการดังกล่าวจะไม่ใช่ว่าหลักการในพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่โดยนัยพระพุทธศาสนาก็มีหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลมากมายเช่น หลักทศพิธราชธรรม เป็นต้น

3) A = Academic + อิทธิบาทในการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องใช้หลักอิทธิบาท 4 เพราะเป็นสิ่งที่ต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาดังนั้นผู้บริหารควรมีการทำงานอย่างต่อเนื่องโดยใช้หลักอิทธิบาทพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน

4) R = Relationship + สังคหวัตถุในการต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกผู้บริหารควรใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพราะเป็นหลักการผูกมิตรและยึดใจคนที่เกี่ยวข้องไว้ได้จะทำให้การบริหารงานในโรงเรียนประสบความสำเร็จได้เครือข่ายความร่วมมือต่าง ๆ

5) T = Talent + ไตรสิกขาในการพัฒนาทางด้านวิชาการ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักไตรสิกขามาบูรณาการในทุกขั้นตอนการเรียนการสอนและการทำงานเพราะเป็นหลักการพัฒนาที่สำคัญในพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธบูรณาการในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับที่มาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของคัมภีร์ สุดแท้ที่ได้อ้างอิงเรื่อง “การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานครเชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่าผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งโดยรวมและองค์ประกอบหลักทั้ง 2 องค์ประกอบ มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ผลการประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความมีประโยชน์ของรูปแบบ การบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ พบว่ามีปัญหาคือครูไม่สามารถ

จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ การทุ่มเทพพัฒนางานวิชาการอย่างเดียวไม่ทำให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้ ครูไม่สามารถพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐานครบทุกสาระการเรียนรู้ได้ และมีการเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ โรงเรียนควรจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูปที่มีคุณภาพดีให้ครู ครอบงำกระบวนการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปประยุกต์ใช้ทั้งระบบ ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน (คัมภีร์ สุดแท้ 2553: บทคัดย่อ) นอกจากนี้การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของแมกนุสัน (Magnuson) อ้างถึงในภาวิณี ชินคำ (2548: 52) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน ซึ่งพบว่า ผู้บริหารควรมีคุณลักษณะทางด้านส่วนตัว คือ ควรมีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์ มีอารมณ์มั่นคง มีความรอบรู้ มีความเป็นกันเอง มีอารมณ์ขัน เปิดเผย เข้าใจง่าย มีความเอื้อเฟื้อและรู้จักเห็นใจผู้อื่น และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ เช่น มีความสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ดี มีความรู้ในการบริหารดี รู้จักการมอบหมายงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความสามารถในการตัดสินใจที่ดี มีความสามารถต่อการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ดี มีการวางแผนงานและการจัดหน่วยงานที่ดี ให้ความสำคัญต่อผู้ร่วมงาน รู้จักใช้อำนาจอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครดังต่อไปนี้

1. ด้านการวางแผนการบริหารงานควรนำหลัก Buddhist Smart Model มาปรับใช้ในมิติต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุด
2. ควรเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรในโรงเรียน ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม การมีจิตอาสาเสียสละ และมีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มมากขึ้น ด้วยการจัดกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น
3. ควรลดขั้นตอนการให้บริการด้านงานธุรการและด้านการติดต่อประสานงานลง ให้มีความกระชับและสะดวกรวดเร็วมากขึ้น
4. ควรสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังคม และองค์กรภายนอกมากขึ้น โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อกลางในการประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังคม และองค์กรภายนอกต่าง ๆ เช่น การร่วมกันทำความสะอาดภายในชุมชน การแข่งกีฬาสัปดาห์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- ภาวิณี ชินคำ. (2548). *รูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์ เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).

Translated Thai References

- Kumpee Suktae. (2010). *The Development of Academic Administration for Small School*. (Doctoral Dissertation, Graduate School, Rajabhat Mahasarakham University).
- Pawinee Chinkhum. (2005). *The Format of Administration with Good Governance of the Administrators in Secondary School in Office of the Basic Education Commission Nakhon Sawan Area 1*. (Master's Thesis, Graduate School, Nakhon Sawan Rajabhat University).